

24 DE SETEMBRE
ESGLÉSIA
DE SANT PERE
DE MONISTROL
ACTE CENTRAL
DELJCA450

EL RESSÒ DE LA GUITARRA

HOPKINSON
SMITH

450 ANYS DE JOAN CARLES I AMAT

MONISTROL CELEBRA EL 450 ANIVERSARI DEL NAIXEMENT D'UNA PERSONALITAT MOLT SINGULAR DEL NOSTRE BARROC: JOAN CARLES I AMAT. UN MÚSIC POLIFACÈTIC QUE ESTÀ A L'ARREL DE L'ESCOLA DE GUITARRA CATALANA.

TEXT Mònica Pagès i Santacana

MÒNICA PAGÈS: Què representa Joan Carles i Amat per a un guitarrista?

HOPKINSON SMITH: Implica tota una tradició no escrita per a guitarra. Mudarra, Fuenjala, per exemple, van ser *vihuelistas*, feien fantasies de *vihuela*. La guitarra, en canvi, és un instrument que prové de la música popular, és un instrument de corda que es fa sonar amb els cops dels dits, rascant les cordes.

Ha estat sempre l'instrument adequat per fer l'acompanyament musical de cançons i de danses, del que de vegades s'anomena "repertori lleuger". En canvi, la *vihuela* és un instrument més íntim, més erudit, polifònic. Aconsegueix un misticisme musical que té a veure amb el so i amb el tipus de composició.

La guitarra va ser un fenomen musical que va anar en paral·lel al de la *vihuela*. En aquell moment es va popularitzar a tota la societat, no únicament als pobles, sinó a tot el territori espanyol. I Carles i Amat en va ser un dels impulsors, d'això. La va fer més accessible a tothom, perquè va saber ensenyar a fer-hi els acords i a acompanyar amb aquest instrument.

MP: ¿Com situem a la història el seu tractat, amb la perspectiva de quasi cinc-cents anys?

HS: Evidentment, la guitarra també és un instrument que ha evolucionat al llarg del temps, encara que no ens ho sembli. Cinquanta anys més tard que Carles i Amat, a mitjan segle XVI, tenim un altre tractadista d'aquest instrument: Juan Bermudo. Deia que la guitarra s'utilitza principalment per acompanyar aquest estil "colpejat" de romances i que tenia dues afinacions diferents: el *temple nuevo* i el *temple viejo*. Al segle XVI van treure un dels quatre ordres dobles que tenia la guitarra i en van deixar tres i la primera corda senzilla. A Itàlia hi ha diverses fonts molt poc després. Els primers llibres per a guitarra

golpeada són de Montesinos. Brisegno va publicar-ne un altre a París en castellà, *Para acompañar con rasgueo*, amb acords i ritmes. La font més important a Espanya és Santiago de Murcia, ja al segle XVIII. Després, cap al 1800, tots els instruments d'aquest tipus es van transformar en els sis ordres que coneixem. Canvien també l'estètica de les cordes senzilles. Les cordes

d'abans del XIX eren més refinades. En aquell moment, desapareix el llaüt i la *vihuela*, perquè la lleugeresa de la doble corda de l'Ancien Régime, abans de la Revolució Francesa, era massa preciosa per al món modern.

MP: ¿Ens podria resumir breument les idees que vol transmetre en aquest tractat?

HS: Són regles per trobar l'acord de cada tonalitat. Es donava per descomptat que la persona que volia tocar la guitarra coneixia les melodies i el tractat li servia de pauta per fer l'acompanyament. S'ha reeditat diverses vegades al llarg de la història, per això encara el coneixem.

MP: Com a deixeble d'Emili Pujol i màxim exponent actual de la seva escola, què es manté d'aquesta tradició en la interpretació de la guitarra o dels instruments de corda polsada?

HS: Emili Pujol va ser un dels primers a ressuscitar el repertori per a *vihuela*. Estava molt interessat en els instruments antics, en la guitarra barroca i en el llaüt. Va fer transcripcions per a guitarra moderna, perquè en aquell moment no es tocava amb instruments originals com ara, llavors no existien i per això va adaptar aquest repertori a la guitarra de sis cordes. Ara la gent s'adona de la bellesa que té la música antiga i com els enriqueix. Avui en dia és un tipus de música que la pot entendre i sentir tothom, per això hi ha més reptes i tasques per dur a terme. Cal obrir l'àmbit del públic per difondre la música. ➤

CARLES I AMAT VA SER EL PRIMER A PUBLICAR UN MÈTODE PER A AQUEST INSTRUMENT A EUROPA

MP: Quines obres destacaria de totes les que va compondre?

HS: Malauradament, no conec les obres que va compondre. No s'han difós suficientment. És una cosa que valdria la pena fer al llarg d'aquest any d'aniversari.

MP: Quina opinió té de la preservació del seu llegat i de la transmissió actual de mestres antics com ell?

HS: La història és important. Aquest aniversari de Joan Carles i Amat a Monistrol és un bon motiu per obrir-lo al món musical

actual. Sempre estem descobrint noves dimensions i hem d'estar oberts i seguir noves iniciatives de les persones que tracten de mantenir aquests fils històrics amb figures importants com la seva. Carles i Amat no va ser únicament important en el món de la música, també ho va ser com a escriptor i fins i tot en el camp de la medicina! Hi ha molts metges a la història de la música, perquè és una professió amb un nivell de sensibilitat molt alt.

FONS DEL MUSEU DE LA MÚSICA DE BARCELONA

2

QUÈ ÉS JCA450?

Amb l'epicentre a Monistrol, l'Associació Joan Carles i Amat, amb la sigla JCA450 i amb el suport de diverses entitats i del Departament de Cultura ha organitzat la celebració de 450è aniversari del naixement de Joan Carles i Amat (1572-1642), autor del primer tractat de guitarra d'Europa i una figura singular de la nostra història en el camp de la música, però també com a escriptor i com a metge. Tot un "home del Renaixement" a la cultura catalana.

L'acte central serà el 24 de setembre, a les 21 hores, a l'església de Sant Pere de Monistrol de Montserrat amb l'actuació del degà internacional de la guitarra, el mestre Hopkinson Smith, que tocarà també el llaüt i la guitarra de cinc cordes i que comptarà amb la participació de l'actriu Silvia Bel llegint els *Aforismes* de Joan Carles i Amat.

Des de llavors fins a finals d'any, tindran lloc diverses activitats, amb conferències i concerts en espais com el Born CCM, el Museu de la Música, la Universitat de Barcelona, la Universitat de Lleida i de nou a Monistrol. Tota la informació es pot trobar a www.associaciojca.org.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

3

UNA LLEGENDA VIVA

Hopkinson Smith és el degà mundial de la interpretació dels instruments antics de corda polsada, com la viola de mà, el llaüt i la guitarra. Nascut a Nova York el 1946, es va graduar en música per la Universitat de Harvard i va ser un dels deixebles destacats d'Emili Pujol. També va perfeccionar el seu coneixement del llaüt amb el mestre suís Eugen Dombois. De fet, la seva trajectòria artística ha quedat vinculada amb aquests dos països. Va ser un dels membres fundadors d'Hespèrion XX, la formació instrumental creada per Jordi Savall i Montserrat Figueras el 1974 per a la interpretació del repertori renaixentista. Des dels anys vuitanta s'ha centrat en les obres per a aquests instruments sols, en els

compositors espanyols per a guitarra i viola de mà, en els compositors del Renaixement i Barroc francès per a llaüt i en la música antiga anglesa, italiana i alemanya, de la qual ha fet enregistraments que han estat premiats amb el Diapason d'Or. El seu arranjament per a llaüt de les *Sonates i Partites per a violi sol* de Johann Sebastian Bach ha estat una de les seves fites artístiques més aclamades. A més d'impartir classes magistrals arreu del món, Hopkinson Smith és un dels professors més destacats de la Schola Cantorum Basiliensis, la prestigiosa institució d'ensenyament musical de Basilea, on resideix des de fa molts anys.

DOLORÉS IGLESIAS/FUNDACIÓN JUAN MARCH

4

MP: Quin programa ha elaborat per a aquesta celebració?

HS: Tocaré dos registres molt diferents. El primer no té res a veure musicalment amb Carles i Amat, directament; és el que toco recentment, que es tracta d'un descobriment de les primeres col·leccions per a llaüt que hi va haver a França i a Itàlia. El llaüt arriba amb un repertori continuat al llarg del temps i molt elaborat, no és gens primitiu. Aquesta serà la part principal. També tocaré Gaspar Sans, autor del segle XVII, per introduir la guitarra i la seva influència popular. Aquest seria l'esperit de Carles i Amat. ↵

- 1 Nascut a Nova York, Hopkinson Smith es va establir a Europa als anys setanta mogut pel seu interès per instruments com el llaüt, la guitarra barroca o la viola de mà.
- 2 Retrat d'Emili Pujol.
- 3 Portada del *Tractat de guitarra*. Editat per Gabriel Bro a Girona el 1745.
- 4 Hopkinson Smith és considerat el degà dels intèrprets d'instruments de corda polsada del Renaixement i el Barroc.